

**MTA Law Working Papers
2014/21**

**A választójogi szabályozás
átalakulása 2010-2014.**

László Róbert

**Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences
Budapest**

ISSN 2064-4515

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

László Róbert:*

A választójogi szabályozás átalakulása 2010-2014.

1. Melyek voltak a legfontosabb tartalmi változások a szabályozásban? Történt-e változás a kétharmadoság tárgykörében?

Vázlatpontoszerűen a következő tartalmi változásokat emelném ki:

- Külhoni magyar állampolgárok választójogának bevezetése (pontosabban: a bejelentett magyarországi lakcím már nem feltétele a választójog gyakorlásának)
- A választási rendszer többségi jellegének megerősítése
 - Az egyéni választókerületek arányának felemelése 45,6%-ról 53,3%-ra
 - Érvényességi küszöb megszüntetése
 - Relatív többség az egyéni mandátumok megszerzéséhez (második forduló eltörlése)
 - A győztes egyéni jelölt pártjának „kompenzálása”
 - A jelöltállítás feltételeinek lazítása
- A nemzetiségek parlamenti képviselők elvi esélyének megteremtése
- A külképviseleti szavazással kapcsolatos régi alkotmányos probléma végleges feloldása (a második forduló eltörlésével); de a levélben szavazás – csak a magyarországi lakcímmel nem rendelkező állampolgárokra vonatkozó – bevezetésével félő, hogy újabb alkotmányos feszültség keletkezett (az Alkotmánybíróság tartalmilag egyelőre nem foglalt állást)
- A választókerületi aránytalanságból adódó alkotmányos feszültség ideiglenes feloldása
- Területi listák és kompenzációs lista egyesítése egyetlen országos listán
- A jelöltállítás feltételrendszerének átalakítása
 - Ajánlószelvény helyett ajánlóív
 - Kevesebb aláírás nagyobb kerületekben (korábban átlagosan minden hatvanadik választópolgár ajánlását kell megszereznie egy jelöltnek, most elegendő átlagosan minden százötvenedikét)
 - Könnyebb érvényesülési lehetőség a listás ágon is¹
 - Többes ajánlás lehetőségének bevezetése

* Választási szakértő, Political Capital.

¹ Korábban 20 területi listát kellett állítani ahhoz, hogy egy jelölőszervezet listájára minden egyes szavazókörben szavazni lehessen. Ehhez a 19 megyét és Budapestet lefedve minimum 49 egyéni jelöltre, azaz legkevesebb 36750 ajánlásra volt szükség. Most ugyanehhez elég a fővároson kívül 9 megyében 27 jelölt, ami már 13500 aláírással elérhető.

- A kampány szabályozásának és finanszírozásának átalakítása
 - A politikai reklámok eltűnésének ösztönzése a kereskedelmi rádiókból és televíziókból az ingyenesség bevezetésével
 - A politikai reklámok közszolgálati csatornákon való limitált megjelenése
 - A közterületi hirdetések korlátozása
 - A kampánycsend majdnem teljes eltörlése
 - A kampánytámogatás bevezetése; de indokolatlan megkülönböztetés az egyéni jelöltek és a pártlisták támogatására vonatkozóan
 - Egyéni jelölt: kincstári kártya; pártlista: készpénz
 - Egyéni jelölt: szigorú elszámolás; pártlista: laza elszámolás
 - Egyéni jelölt: 2%-os teljesítmény alatt teljes összeg visszafizetése; pártlista: nincs visszafizetési kötelezettség
 - A pártok lehetséges támogatói körének szűkítése
 - A kampány költség limitjének két és félszeresére emelése (386 millióról 995 millió forintra)
 - Árlista transzparenciájának elősegítése a nyomtatott és online médiumokra vonatkozóan; de a közterületi hirdetések esetében nincs hasonló szabályozás
- Az Országos Választási Bizottságot felváltó Nemzeti Választási Bizottság mandátumának 9 évre emelése
- A fogyatékkal élők szavazásának megkönnyítése
- A parlamenti képviselők számának csökkentése 386-ról 199-re

Változás a kétharmadoság tárgykörében

Az Alkotmánybíróság 2010-es határozata² a választókerületek kialakítására vonatkozó „alapvető elvek, szabályok és garanciák” meghatározásának kétharmados törvényben való rögzítésére kötelezte a törvényalkotót, ugyanakkor lehetővé tette, hogy a kerületi térképet csak feles törvényben rögzítsék.

Az elvárt garanciák, elvek csak részben jelennek meg az új választójogi törvényben, a térkép viszont – azzal, hogy a sarkalatos törvény hatálya alá került – indokolatlanul nehezen lesz módosítható a jövőben.³ Az új választójogi törvény tehát átmenetileg felszabadította az Országgyűlést az

² 193/2010. (XII. 8.) Ab-határozat:

<http://public.mkab.hu/mkab/dontesek.nsf/0/C12579890041A608C12579880047C7C0?OpenDocument>

³ A körzeteknek összefüggő területet kell alkotniuk, illetve a határok nem léphetik át a megyei és a fővárosi határokat. Ez a térképrajzolás két legerősebb kritériuma, ezek érvényesülése érdekében a földrajzi, nemzetiségi, történelmi, vallási és egyéb helyi sajátosságok is zárójelbe tehetők.

A törvény a Velencei Bizottság ajánlásának lazább, 15%-os kritériumának tesz eleget: a kerülethatárok kialakításakor ennél nagyobb arányban nem lehet eltérni az egy körzetre jutó választópolgárok átlagos

alkotmányos mulasztás terhe alól, amint azonban csak egyetlen választókerület létszáma is 20%-ot meghaladó mértékben eltér majd az átlagtól – a kétharmados többség esetleges hiányában –, újra fenyegetni fogja.

Ezt az állapotot a törvényalkotó megelőzhette volna azzal, hogy kiveszi a térképrajzolás jogát a politikusok kezéből, és egy kötött mandátumú, független határkijelölő bizottsághoz utalja azt. A Nagy-Britanniában jól működő Boundary Commissions intézményéhez hasonló független testület minden ciklusban megvizsgálhatná, hogy indokolt-e a határrevízió, és ha igen, szigorú szabályok szerint volnának kötelesek eljárni a kerülethatárok módosításakor. A törvényalkotó azonban ezzel ellentétes utat választott: a konkrét határkijelölés a mindenkori kétharmados többség politikai döntésén múlik, amelynek csak lazább szabályok kötik a kezét.

Mindennek következménye, hogy amíg egyetlen politikai erő kezében összpontosul a szükséges többség, addig jelentősebb kontroll nélkül módosíthatók a határok. Abban az esetben pedig, ha politikailag ellenérdekeltek felek képesek csak összeadni a kétharmados többséget, nagy eséllyel képtelenek lesznek a megállapodásra. (1998 és 2010 között csak az MSZP és a Fidesz együttszavazása esetén mehettek át a parlamenten minősített többséget igénylő döntések; ebben az időszakban az alkotmányos kényszer ellenére meg sem kezdődtek az egyeztetések a választókerületi aránytalanság kiküszöbölésére.) Az új szabályozás mellett tehát továbbra is nagy a valószínűsége annak, hogy a folyamatosan újratermelődő lélekszám-változások megfelelő kezelésére nem lesz képes a mindenkori parlament.

2. Mi volt a célja a változásnak? Amennyiben a hivatalosan hangoztatott célokon kívül más (nem hangoztatott) indok is szerepet játszott, kérjük, jelezze azt is.

3. A nevezett célokkal egyetért-e?

- Legfontosabb hivatkozási alap: a kisebb létszámú parlament létrehozása

A létszámcsökkenéssel nem feltétlenül lesz a parlament működése sem olcsóbb, sem hatékonyabb.⁴ A politikusellenes attitűdök miatt ugyanakkor érthető igény a honatyák és honatyák létszámának visszavágása. Önmagában az Országgyűlés létszámához semleges viszonyulok. A diszfunkcionálisan működő területi listák megszüntetése már korábban is

lélekszámától. A népességmozgásoknak viszont ennél tágabb teret enged az a kitétel, amely csak 20%-os eltérést meghaladó aránytalanság esetében kötelezi a jogalkotót határrevízióra – amíg tehát a 15-20%-os intervallumban mozog a lélekszámváltozás, az Országgyűlés nincs lépéskényszerben. Önkorlátozónak tekinthető az a passzus is, amely kimondja, „az általános országgyűlési választást megelőző év első napja és az általános országgyűlési választás befejezése közötti időben nem kerülhet sor határmódosításra. Jól érzékelteti a sarkalatos törvény kötőerejét, hogy az idézett passzus alól 2013 esetében kibújt a törvényalkotó, és még júliusban is módosított a kerülethatárokon.

Azt leszámítva, hogy a törvény rögzíti, nem lehet több kerületre bontani azokat a városokat, ahol nem él legalább kb. 76 ezer választó, a választókerületek kialakítására vonatkozó elvi iránymutatások teljes mértékben hiányoznak. Nem szerepel például, hogy a körzeteket arra törekedve kell-e kialakítani, hogy azok minél jobban visszatükrözzék az adott régió településszerkezetét. Ha volna ilyen törekvés, ki lehetett volna kötni, hogy azokban a városokban, ahol a lakosság szám több választókerület kialakítását is megköveteli, mindegyikhez agglomerációs településeket is csatlakoztassanak. Abban az esetben pedig, ha inkább az a cél, hogy minél kevesebb választókerület lépjen át városhatárt, ennek az ellenkezője is rögzíthető lehetett volna. Elvi iránymutatás híján azonban a legtöbb érintett nagyvárost (például Győrt, Kecskemétet, Miskolcot, Pécsét, Szegedet) úgy osztották több kerületbe, hogy mindegyikhez hozzácsaptak agglomerációs településeket is (hol többet, hol kevesebbet), míg Debrecenben, Nyíregyházán vagy Székesfehérváron olyan kerületeket is kialakítottak, amelyek mentesek a kistépülésektől.

⁴ Erről részletesebben: László Róbert – Juhász Attila: *A kisebbparlamentezés csapdájában*, in: Társadalom & Politika, 2010/1, http://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/TarsadalomEsPolitika_2010_1.pdf

indokolt lett volna, félt azonban, hogy a vegyes rendszer megtartása és az egyéni kerületek súlyának egyidejű növelése újabb diszfunkciókat eredményez a csökkentett létszámú parlamentben. Gondolok például arra, hogy egy 5-7 százalékos párt valószínűleg csak 5-7 képviselőt küldhet majd az Országgyűlésbe, ami nagyban megnehezítheti parlamenti munkájának hatékonyságát.

- További hivatkozási alapok:

- A korábbi választási rendszer alkotmányos feszültségeinek kiküszöbölése (választókerületi aránytalanság, nemzetiségi kisebbségek parlamenti képviselőinek megteremtése)

A választókerületi aránytalanság ügyében tanúsított proaktív magatartásunk, reményeim szerint közismert; a már említett 2010-es AB-határozat – egy másik mellett – a Political Capital utólagos normakontrollra vonatkozó kérelmének és alkotmányjogi panaszának eredményeképp született meg⁵. Ezért is aggaszt, hogy a törvényalkotó csak ideiglenesen oldotta meg a választókerületi aránytalanság problémáját (lásd a „Változás a kétharmadoság tárgykörében” című alfejezetet).

Ami a nemzetiségi kisebbségek parlamenti képviselőit illeti, Jakab András álláspontját fogadom el, amely szerint nem volt alkotmányos kényszer annak megteremtésére. Ugyanakkor jó irányba tett lépésként értékelem a nemzetiségi kisebbségek képviselőjének parlamenti jogosítványokkal való felruházását, a szószóló intézményének meghonosítását. A kialakított választási szisztémát viszont – itt nem részleteztem okokból – a legtöbb elemében elhibáztam tartom.

- Kormányzati stabilitás elősegítése

Fontos kritérium, ezért sem vagyok híve a tisztán listás rendszereknek. A korábbi magyar választási rendszer azonban mind a hat választás során olyan eredményt produkált, amely a választói akarattal találkozó kormánytöbbséget biztosított. „Stabilizálási kényszer” tehát nem volt, a tényleges motivációkra alább térek ki.

- Külföldi magyar állampolgárok választójogának megadása

A könnyített honosítással feltétlenül egyetértek, a választójogról viszont bajosan tudjuk csak kialakítani álláspontunkat, amíg stratégiai nemzetpolitikai alapkérdésekre nem tudjuk a választ. A választójog kérdését ahhoz az egyelőre meg nem hozott döntéshez kellene igazítani, hogy a szülőföldön való boldogulást támogatjuk-e, vagy helyette inkább igyekszünk Magyarországra bevonzani a határokon túl született magyarokat. A 2010 óta meghozott intézkedések anélkül mutatnak az utóbbi felé, hogy a kormány nyíltan felmondta volna a szülőföldön való boldogulás korábban konszenzusosnak tűnő álláspontját. A politikai, szakmai, társadalmi vita teljes egészében elmaradt, majd a kormány egymaga döntött a választójog kiterjesztéséről – a közvélemény-kutatások szerint nem találkozával a többség akaratával⁶. A választott

⁵ A részletes történet a Választásrendszer.hu „Kezdeményezéseink” menüpontjánál, „A választókerületi aránytalanság” alcím alatt érhető el: http://www.valasztasirendszer.hu/?page_id=1938638

⁶ Medián: *A Fidesz-szavazóknak sem tetszik a határon túliaknak szánt választójog*, 2011. augusztus 1., in: Origo, <http://www.origo.hu/itthon/20110801-a-median-felmerese-a-hataron-tuliak-valasztojogjarol.html>, Tárki: *Miről vélekedik azonosan a Jobbik és az MSZP szavazóinak bő fele?*, 2011. december 13., in: Választásrendszer.hu, <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1940384>

megoldás ráadásul sok sebből vérzik: a külhoni magyaroknak nem lesz képviselőjük a magyar parlamentben, mivel csak a pártlisták versenyébe szállhatnak be; a levélben szavazás intézménye pedig túlságosan nagy visszaélési kockázatot hordoz magában. A „félszavazat” viszont, a jóval alacsonyabb érintettség okán, megítélésem szerint védhető.

A választási reform fő célja, hogy az új választási rendszer a jelenlegi kormánypártok későbbi választási győzelmeit megkönnyítse.

Ennek egyik ösztönzőjét képezik azok az elemek, amelyek a mindenkori relatív legnagyobb politikai erő abszolút parlamenti többségét segítik elő (és amelyek egyidejűleg a korábbinál jóval kisebb relatív listás előny esetén is elősegíthetik a kétharmados parlamenti többséget). Ezek az elemek (az egyéni választókerületek súlyának növelése, a második forduló eltörlése, a győztes egyéni jelölt pártjának „kompenzálása”, a jelöltállítás feltételeinek lazítása) politikai oldaltól függetlenül a mindenkori legnagyobb politikai erőnek kedveznek, és mint ilyenek, nem feltétlenül szolgálják hosszú távon a jelenlegi kormányzó pártok érdekeit.

A jobboldali szavazótábor hagyományosan elkötelezettebb, aktívabb; erre a bázisra építve tehát a Fidesznek jó esélye van arra, hogy megtartsa a relatív legnagyobb politikai erő pozícióját. Ahhoz, hogy ez elegendő legyen a parlamenti többséghez, a fenti kockázatos elemek mellett szükség van arra is, hogy az apolitikus választókat lehetőleg minél távolabb tartsák a választástól. Ennek eszköze a kampány jelentős beszűkítése (lásd 1. pont), és ugyanerre lett volna hivatott az előzetes regisztráció bevezetése is.⁷

A rendszerbe olyan elemeket is tudatosan beépítettek, amelyek nem a mindenkori legnagyobb politikai erőnek, hanem a mindenkori jobboldalnak kedveznek. Ezek közül a legfontosabb a politikailag manipulált választókerületi térkép⁸. Közvélemény-kutatási adatok alapján pedig az is vélelmezhető, hogy a külhoni magyar állampolgárok magyar belpolitika iránt érdeklődő kisebbségének elsőprő többsége belátható ideig inkább a jobboldali pártokat fogja támogatni.⁹

A mindenkori kormánypártnak kedvez, hogy plakátjai megjelenhetnek olyan felületeken, ahol pártok egyáltalán nem hirdethetnek. A pártokkal ellentétben kormányzati reklámok fizetett tartalomként is megjelenhetnek a kereskedelmi rádiókban és tévékben; ezek nem tartoznak a választási eljárási törvény hatálya alá. A közszolgálati médiumokban míg a pártoknak legfeljebb 470 perc reklámidőn kell osztozniuk, a kormányzati hirdetéseknek nincs időbeli korlátja.

⁷ Juhász Attila – László Róbert: *Az előzetes regisztráció és a demokrácia*, in: *Fundamentum* 2012/4., http://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/Fundamentum_JuhaszAttila-LaszloRobert_AzElozetesRegisztracioEsADemokracia_2012_4.pdf

⁸ Erről részletesebben Molnár Csaba – László Róbert: *Hány szavazó kell az Összefogásnak a parlamenti többséghez?*, 2014. február 6., in: *Választásirendszer.hu*, <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1942632>, illetve Political Capital Institute – Félúton a választási reform, 2012. április 19. 8-13. o., in: *Választásirendszer.hu*, http://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/PC-FES_ConferencePaper_FelutonAValasztasiReform_120417.pdf

⁹ Kiss Tamás – Barna Gergő: *Erdélyi magyarok a magyarországi és a romániai politikai térben*, INSTITUTUL PENTRU STUDIEREA PROBLEMEI MINORITĂȚILOR NAȚIONALE, Cluj-Napoca, 2013, http://www.valasztasirendszer.hu/wp-content/uploads/Kiss-Barna_-_ErdelyiMagyarokAMagyarorszagisARomaniaiPolitikaiTerben_2013.pdf;

Ravasas Ábel: *Felmérés: kire szavaznának a szlovákiai magyarok?*, 2013. május 31., in: *Választásirendszer.hu*, <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1942044>,

László Róbert: *Még egy ember*, 2012. január 10., in: *HVG* 2012/1., <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1940445>,

A civil szervezetek kampánytevékenységére vonatkozóan sincs semmiféle korlátozás, elszámolási kötelezettségük szigorúsága pedig meg sem közelíti a pártokét, minek következtében a legjobb anyagi háttérrel rendelkező pártok jutnak aránytalanul nagy előnyhöz. Ők képesek ugyanis kiszervezni a kampányuk egy részét civil szervezeteknek, túlköltekezve a csak a pártokra vonatkozó 995 millió forintos limiten.

A többségi jelleg megerősítése szakmai alapon nem, csak politikai értékítélet mentén volna értékelhető. A hungarikumnak tekinthető „győzteskompenzáció” intézménye viszont mindenképp kritikát érdemel, mivel az szembemegy a többségi ágon óhatatlanul kialakuló aránytalanságok ellensúlyozására hivatott kompenzációs mechanizmus logikájával.

Meggyőződésem szerint ugyanakkor a mindenkori jobboldalt, a mindenkori kormányoldalt és a mindenkori legerősebb gazdasági háttérrel rendelkező formációt erősítő elemek mindegyike súlyosan sérti az esélyegyenlőséget. Ezen részletszabályok olyan rendszerré állnak össze, amelyben a jelenlegi kormánypártnak, ha nem is behozhatatlan, de jelentős és indokolhatatlan előnye van versenytársaival szemben.

4. A célok elérése érdekében (függetlenül attól, hogy Ön a célokkal egyetért-e) hatékonyak-e a választott új szabályok?

- A kisebb létszámú parlament megvalósul, a legszélesebb körben érthető üzenet tehát átmegy. Politikai érelemben ez sikernek tekinthető.
- A választókerületi aránytalanság átmenetileg megszűnik, az elégtelen megoldás tünetei közép- és hosszú távon jelentkeznek csak. Politikai értelemben ez is sikerként kommunikálható.
- A nemzetiségi képviselőt üggyének megítélése egyelőre kérdéses. Az aktuális nemzetiségi regisztrációs adatok alapján egyre valószínűbb, hogy egyetlen kisebbség sem szerez kedvezményes mandátumot, ami bár a kialakított rendszer kudarcának tűnhet, az is lehetséges, hogy egy nagyobb bajt előzünk meg vele: nevezetesen azt, hogy egy nemzetiségi képviselő ülésponjtján múljon az abszolút-, esetleg a kétharmados parlamenti többség. A szószólók aktivitásán és a média érdeklődésén múlik leginkább az új intézmény fogadtatása és jövője is; nem elképzelhetetlen a jelenleg hatályos rendszer hibáinak korrekciója.
- A stabil kormánytöbbség kialakulása eddig egyetlen választás után sem okozott gondot, a későbbiekben várhatóan még kevésbé fog.
- A külföldi magyar állampolgárok választójogával kapcsolatban – azok kis súlya miatt – ugyanúgy elképzelhető, hogy nyugvópontra jut a vita, mint az, hogy – esetleges visszaélések miatt – harsányabbá válik az ellenzők hangja. A kormányzó párt számítása annyiban beválni látszik, hogy a határon túlról érkező szavazatok döntő többsége (2014-ben bizonyosan, de nagy valószínűséggel az azt követő választásokon is) őt fogja erősíteni, feltételezésem szerint azonban a kormány várakozásától elmarad a regisztrált választók száma. A végeredményre gyakorolt hatásuk így minimális marad. Ha 2014-ben nem is valószínű, de a későbbiekben nem zárható ki egy olyan választási eredmény sem, amelyben a külföldi szavazatok döntő hatással lesznek a kormány-ellenzék relációra, ami magában hordozza a magyar-magyar viszony megromlásának kockázatát.
- Hogy a Fidesz saját magának kedvező elemei beválnak-e, nem biztos, hogy kiderül a 2014-es választás során. Az egyenlőtlen feltételek ugyanis döntetlen közeli helyzetben, vagy kisebb baloldali előny esetén fejtik ki igazán hatásukat. A jelenlegi közvélemény-kutatási adatok

mellett azonban nehezen elképzelhető olyan mértékű hangulatváltozás alig több mint három hét alatt, ami ilyen erőviszonyokat teremtené.

5. A választott új szabályok összhangban vannak-e az új Alaptörvénnyel?

A választásireform-folyamat során az Alkotmány, majd az Alaptörvény csak egy volt a számos jogszabály közül, amelyet ugyanolyan természetességgel módosítottak a változó politikai célokhoz vagy alkotmánybírói határozatokhoz igazítva, mint bármely más törvényt, rendeletet. A jelenleg hatályos választási jogszabályok így összhangban vannak az éppen hatályos Alaptörvénnyel, legalább egy, de inkább két kérdésben azonban nem teljesen világos a helyzet. Az Alkotmánybíróság még nem hozott tartalmi döntést arról, hogy a külföldön tartózkodó állampolgárok szavazási módja között különbséget lehet-e tenni az alapján, hogy rendelkeznek-e bejelentett magyarországi lakcímmel (csak külképviseleten szavazhatnak) vagy sem (csak levélben szavazhatnak). A kampány során igénybe vehető plakáthelyekre vonatkozó, 2014 januárjában eszközölt¹⁰ szűkítéssel kapcsolatos, a véleménynyilvánítás szabadsága kormányrendeleti szintű korlátozását kifogásoló alkotmányjogi panaszt pedig az Ab nem fogadta be. A 8-7 arányban megszavazott 2014. március 11-ei Ab-határozat¹¹ indokolása szerint „az indítvány nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető indokolást az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegére”. Tartalmi döntés tehát – talán csak egyelőre – nem született még.

6. Szükségesnek látja-e a szabályozás módosítását a közeljövőben, és ha igen, akkor mely pontokon és miért?

- A jelöltállítási rendszer bár számos pontján (jó irányba) változott, addig nem lesznek tiszta körülmények, amíg a pártok kezelik a választópolgárok adatait, és amíg több százmillió forintos támogatáshoz juthatnak ellenőrizetlenül. Az is bebizonyosodott, hogy a többes jelölés nagyban megkönnyíti a visszaéléseket: lényegében semmi akadálya annak, hogy a pártok átmásolják egymás ajánlóívére a választópolgárok adatait, majd az aláírást odahamisítsák. A jelöltállítási rendszert tehát teljesen új alapokra kell helyezni.¹²
- A jelöltállítási szisztémától nem függetlenül a kampány finanszírozása is teljes átalakításra szorul. Néhány előremutató elem ugyan bekerült a szabályozásba (kincstári kártya, költési limit emelése és indexálása), a lényegében ellenőrizetlenül elkölthető kampánytámogatás bevezetésével, illetve a jelöltek és a pártlisták közötti különbségtétellel a törvény szinte felhív kamupártok alakítására.¹³ A 2014-es jelöltállítási körüli visszaélés-sorozat bebizonyította, hogy nem volt alaptalan ez a félelem.
- A kampány korlátait tágítani kell annak érdekében, hogy a választókhöz könnyebben eljuthassanak a pártok üzenetei. Minden felületen, ahol a kampánytevékenység tiltott a pártok számára, ott tiltani kell a kormány, az önkormányzatok és a civil szervezetek számára is. Utóbbiak politikai kampánytevékenységét is szigorúan szabályozni kell.
- A kampánypénzeket átláthatóbbá kell tenni. A nyomtatott és internetes újságokhoz hasonlóan a köztéri hirdetések árlistáját is nyilvánossá kell tenni, a pártokat

¹⁰ 224/2011. (X. 21.) Korm. rendelet: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100224.KOR

¹¹ IV/442/2014. Ab-határozat: <http://mkab.hu/download.php?h=702>

¹² Political Capital Institute: *Megbukott a régi-új ajánlási rendszer*, 2014. március 10., in: Választásrendszer.hu, <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1942681>

¹³ Political Capital Institute és a Transparency International Magyarország: *Kamupártok közpénzek milliárdjait nyúlhatják le*, 2013. október 29., in: Választásrendszer.hu, <http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1942436>

ugyanolyan szigorral kell elszámoltatni, mint az egyéni jelölteket, be kell vezetni a kampányszámlát.

- A választókerületi aránytalanság problémájára hosszú távú megoldást kell találni. Az újratermelődő aránytalanságokhoz megnyugtató – a kerülethatár-manipuláció mozgásterét minimálisra csökkentő – garanciák mellett kell igazodnia a kerülethatároknak.
- A külföldön tartózkodó magyar állampolgárok szavazási módjának megkülönböztetése nem tartható hosszú távon, erre is megoldást kell találni.
- A nemzetiségi választás rendszere is átalakításra szorul; elsősorban a tényleges versengés feltételeit kell megteremteni.
- A Nemzeti Választási Bizottság mandátumát 4 évre kell csökkenteni.
- Szerencsés volna még az elektronikus szavazás fokozatos bevezetése a külképviseleteken és a kiemelt szavazóköri körökben, így nem kellene napokat várni az előzetes választási eredményekre. Nem mellesleg ezzel a módszerrel rengeteget lehetne spórolni is, mivel nem kellene urnák tucatjait külön repülőjeggyel Budapestre utaztatni.

© László Róbert, MTA TK

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1014 Budapest, Országház utca 30.

Felelős kiadó: Körösnéyi András főigazgató

Szerkesztő: Szalai Ákos

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Email: szalai.akos@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515